The leading scientists in the sphere of lexicology pay much attention to the problems of the use of abbreviations in modern speech. So M. Segal argues that the abbreviations are laid in the minds easier than regular words and focuses on the results of experimental studies related to the informative parts of words. These experiments conducted by psychologists have found that the initial components reflected in the words of consciousness and memory are easier than the final part. The value of emphasis on the first part stressed, especially when both the root stock, naturally much higher than those words with final unstressed syllables.

Our epoch is time of active abbreviation. A modern language situation is characterized by aspiring of abbreviations' usage in all its fields. The formation of new abbreviations in English have become the permanent phenomenon, which is constantly developing and improving. The amount of abbreviations of all types grows; this process is noticed by many researchers. Undoubtedly, the role of abbreviation in language consciousness of modern society is extraordinarily important, for this reason it is worth talking about the future of this word-formation. At the terms of world globalization abbreviations of educational sphere develop and spread, especially it touches scientific degrees, that are important for home science, and emulate the standard of a grant to the students, the post graduate students, the candidates and the doctors of sciences in the conditions of the European standard in recent years. The difference in the educational systems of Ukraine and European countries often does impossible understanding of scientific degree abbreviations in consciousness of the Ukrainian society.

Abbreviations education is an integral part of the lives of people who are learning today. Awareness of the importance of science degree is an important component in the systems of foreign and domestic education.

***Key words**: abbreviation, acronym, initializm, lexical reduction, educational qualification, educational sphere , English linguistics, globalization.*

УДК 378

Л. В. Пшенична
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ ЯК УНІКАЛЬНА САМОБУТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ

В основу формування особистості покладені ідеї гуманістичної парадигми особистісно орієнтованої освіти та виховання. Її мета – не сформувати і навіть не виховати, а знайти, підтримати, розвинути людину в людині, закласти в ній механізм самореалізації.

Василь Кремень.

Стаття розкриває сутність найважливіших і взаємопов'язаних компонентів, які визначають індивідуальність учителя. Особистісний компонент як система особистісно та професійно значущих стосунків і властивостей особистості учителя є родовими характеристиками людини, які розкривають її ставлення до світу і світу до неї. Ці характеристики постійно ним удосконалюються. Учені стверджують, що особистість учителя визначається соціальною значущістю, здобутою ним своєю працею, професійними здібностями, особистими якостями, результатами діяльності,

вона зорієнтована на духовність – добро, справедливість, свободу, любов, віру, надію, гідність, які є принципами його професійної діяльності й усього життя.

Суб'єктний компонент визначає рівень самодетермінації та спосіб самореалізації вчителя у професійно значущому середовищі. Суб'єктність учителя є соціальною реальністю, способом його існування, життєтворчості, яка несе в собі відповідальність за долю учнів, колег, країни, власну долю та базується на реальній основі його внутрішніх сил.

Індивідуальність – неповторна своєрідність учителя, сукупність тільки йому властивих особливих якостей, вона проявляється в рисах його темпераменту, характеру, в специфіці інтересів, в особливостях діяльності та творчості. Становлення учителя є складним і тривалим процесом його самовизначення, виокремленості із загального до універсального, перетворення на унікальність і неповторність. Для вчителя це означає, що стати майстром своєї справи може тільки індивідуальність.

Ключові слова: *освіта, наука, виховання, компоненти формування індивідуальності вчителя, особистість, суб'єктність, компетентність, досвід, виклики й завдання, творча особистість, інноваційне мислення, самореалізація, самодетермінація, особистісно зорієнтована педагогіка, мотивація, комунікативні здібності, манера поведінки, учитель-новатор, сучасний професіонал.*

Постановка проблеми. Освіта й наука – найважливіші сфери людської діяльності. Вони є складними ієрархічними системами, стратегічно пріоритетними, базовими для соціально-економічного розвитку суспільства, а тому демократичні тенденції в житті суспільства визначили їх як значущі складові й почали переносити акцент із масових педагогічних явищ на особистість дитини, вивчення можливостей і обставин її розвитку, умов саморозкриття та самореалізації на різних етапах її життєдіяльності. Саме під час здобуття освіти особистість засвоює культурні цінності, бо зміст освіти черпається й безперервно поповнюється з культурної спадщини різних країн і народів, із різних галузей науки, яка постійно розвивається, а також із життя та практики людини.

Кожній історичній добі притаманні свої виклики й завдання. Сьогодення ставить особливі завдання в галузі освіти, але найголовніше – сформувати нову людину: виховану, компетентну, освічену, патріота, фахівця своєї справи. І ми цілком погоджуємося з науковцем В. Гнатюком, який стверджує, що «виховати громадянина, патріота, гуманіста означає підготувати підростаючу особистість до участі у розв'язанні нагальних і перспективних завдань держави» [5, 5]. Цю місію покликана виконати школа, бо незалежно від епохи, соціальних і політичних змін роль учителя у формуванні особистості залишається незмінною. У школі все починається з Учителя. І хоча результати навчання й виховання учнів залежать від трьох чинників – хто навчає, кого навчають, як навчають, і дуже складно визначити, що найважливіше, але ми вважаємо, що найголовнішою у справі виховання є роль учителя, його особистості, творчої індивідуальності, яка ввібрала в себе досвід, набутий попередніми поколіннями.

У педагогічній термінології вчитель – це людина, яка має спеціальну підготовку та професійно займається педагогічною діяльністю, а в сутності вчительської праці міститься визначна роль учителя в суспільстві, адже на нього покладена відповідальність за долю кожної дитини, учня, підростаючого покоління, суспільства, держави. Звідси, робимо висновок: яким буде вчитель, результати його праці – таким буде сучасне й майбутнє українського суспільства.

Аналіз актуальних досліджень. Учитель – особистість неординарна, багатогранна, неповторна індивідуальність, артистична, освічена, вихована, творча, професіонал, що спонукає до наслідування. Проблема формування творчого стиля педагогічної індивідуальності знайшла своє відображення ще у працях видатних філософів і педагогів минулого: Сократа, Платона, Я. А. Коменського, Ф. А. Дістервега, Й. Г. Песталоцці, К. Д. Ушинського. Уперше і найбільш повно індивідуальність людини як багаторівневу й багатокомпактну її властивість у своїх роботах представив Б. Г. Ананьєв, що з позиції сучасної психолого-педагогічної науки стало стартом для розв'язання проблеми формування професійної індивідуальності вчителя.

Удосконаленню підготовки педагогічних кадрів присвячені праці М. О. Вашуленка, С. У. Гончаренка, І. А. Зязюна, М. Б. Євтуха, Н. Г. Ничкало, О. М. Пєхоти, О. Я. Савченко, О. В. Сухомлинської, М. Д. Ярмаченка, питання їх розвитку й формування як творчих індивідуальностей висвітлюють Н. В. Кічук, О. В. Киричук, Л. М. Лузіна, М. Д. Нікадров, С. О. Сисоєва, а ідеї з формування творчого стилю діяльності педагогів знаходимо в Н. В. Дудніченко, Л. О. Мільто. Особливості індивідуальної творчої діяльності розглядаються в дослідженнях Н. І. Петрової, Є. П. Ільїна, С. А. Гільманова, Д. Б. Богоявленська, О. В. Брушлинського, Н. В. Гузій, Ф. М. Гоноболіна, І. Н. Дьякова, П. Н. Зінченко, В. В. Кудрявцева, О. М. Леонтьєва, О. М. Матюшкіна, А. П. Нечаєва, А. В. Петровського, Я. О. Пономарьова, С. Л. Рубінштейна, В. А. Семиченко, В. О. Сластьоніна, М. В. Ткаченка, Ю. Г. Фокіна.

Останні дослідження вітчизняних учених Л. В. Василенко, І. Г. Єрмакова, В. Г. Кременя, К. К. Платонова, Л. В. Сохань, В. О. Тихоновича та ін. дають підставу стверджувати, що індивідуальність учителя має три найважливіших взаємопов'язаних компоненти: *особистісний* – система особистісно та професійно значущих стосунків і властивостей особистості; *суб'єктний* – рівень самодетермінації та спосіб самореалізації у професійно значущому середовищі та *індивідуальний* – природна, біологічна, психофізіологічна основа, що складають базову основу його професійної індивідуальності. Ці компоненти доповнюють один одного є неподільними у своїй єдності, представляють учителя як яскраву та неповторну цінність.

Метою статті є визначення компонентів, які впливають на формування й характеризують учителя як індивідуальність.

Виклад основного матеріалу. *Особистісний компонент* – це система особистісно та професійно значущих стосунків і властивостей особистості, який тісно пов'язаний із його сутністю. Сутність і особистість, поряд з індивідуальністю й універсальністю, є родовими характеристиками людини, які розкривають її ставлення до світу та світу до неї. Сутність і особистість педагога мають багато спільного, однак мають різний зміст. Сутність педагога втілює мотиви, наміри, цілі, інтереси, ідеали, сутнісні сили в діяльності, активності, творчості. Вона спрямована на перетворення довкілля й себе, на оволодіння професією, на пошуки й виявлення себе як особистості, бути активним у пошуках смислів, цінностей, це відповідальність педагога перед собою, своїми вихованцями, це прагнення до визнання в педагогічному світі, у громадськості, суспільстві. Діяльність педагога передбачає дослідження природи педагогічного процесу, дослідження й розуміння учня, середовища, у якому він перебуває, бо інтелект учителя входить до числа основних складових його сутності. Саме за допомогою інтелекту педагог аналізує у своїй діяльності різні методи, методики, засоби тощо педагогічних впливів на учнів, користуючись при цьому методами природничих і гуманітарних наук.

Поняття особистості вчителя тісно пов'язане з його становищем у педагогічному світі, громадському житті, суспільстві. Характерні риси особистості сучасного вчителя відображають сьогодення суспільства: економіку, політику, науку, культуру. Його особистість формується й виявляється в колективі та через колектив, через близьке середовище, через суспільство в цілому, виражає його ставлення до Світу та ставлення Світу до нього. Особистість учителя завжди відображає соціальну роль, але ніколи не зводиться тільки до неї, адже суспільству потрібні вихованці, учні, студенти, випускники із ціннісними властивостями, здібностями, знаннями, вміннями, навичками, які вони отримують у процесі взаємодії. У такому розумінні педагог відіграє соціальну роль, виконує соціальну функцію.

Особистість учителя відображає його певний соціальний статус, соціальне визнання, передбачає певний рівень професійних здібностей, професійної культури. Не можна завоювати соціальну довіру й визнання за умови низької професійної віддачі. Учитель-особистість є «суб'єктом, здатним на вчинок», а саме з вчинку в розумінні М. Бахтіна «розпочинається особистість» педагога [2, 11].

Учені стверджують, що рівень учителя як особистості відображає такий розвиток, коли вузький професіоналізм зливається з розвитком людини як особистості. Особистість учителя визначається соціальною значущістю, здобутою ним своєю працею, професійними здібностями, особистими якостями, результатами діяльності. Для учнів це старший товариш, порадник, носій знань, культури, моралі, який може й хоче зрозуміти свого вихованця, допомогти йому. Особистість учителя зорієнтована на духовність – добро,

справедливість, свободу, любов, віру, надію, гідність, які є принципами його професійної діяльності й усього життя.

Характерними для особистості вчителя є особисті цінності, моральність, особиста відповідальність, гідність, відчуття себе частиною суспільства й культури, самостійність у прийнятті рішення, здатність до вчинків, духовна спрямованість, виявлення волі під час захисту власних переконань, світогляд. Учитель як особистість, має унікальну композицію особистісних особливостей і систему стосунків з оточуючим педагогічним середовищем. Значущими для вчителя є такі особистісні якості як мотивація та напрям професійної діяльності, емпатія, толерантність, психологічна грамотність і компетентність, рівень розвитку комунікативних організаційних здібностей, виявлення акцентуацій у педагогічній діяльності та багато іншого.

Суб'єктний компонент визначає рівень самодетермінації та спосіб самореалізації вчителя у професійно значущому середовищі. Для вчителя як суб'єкта діяльності характерне захоплення справою, відповідальність за долю учнів, колег, країни, власну долю, він – носій педагогічної діяльності, пізнання педагогічного процесу, джерело активності, спрямоване на вихованців, учнів, колег. Так, А. В. Брушлинський зауважує, що «Бути суб'єктом, тобто творцем своєї історії: ініціювати та здійснювати… практичну діяльність, спілкування, пізнання, споглядання та інші види специфічної людської активності, творчої та моральної» [3,10].

Учитель має своє внутрішнє духовне життя: бажання, почуття, розум, воля, потреби, мотиви, емоції, здібності, які виявляються у вигляді дій, вчинків, активності, але як суб'єкт він повинен досягти такого розвитку творчих здібностей, які стимулюватимуть його до генерування нових здібностей, спонукатимуть до самостійної творчої активності, до здійснення практичної педагогічної діяльності. Стати суб'єктом педагогічної діяльності, означає освоїти її, оволодіти нею, бути здатним до її здійснення та творчого перетворення, бути творцем свого життя взагалі, у тому числі й професійного, оцінювати власну діяльність, контролювати її, аналізувати результати та здійснювати її корекцію. Поєднання знань із досвідом, втілення задумів, реалізація планів і програм, побудова нових проектів є однією з основних умов формування вчителя як суб'єкта діяльності.

Суб'єктність учителя є соціальною реальністю, способом його існування, життєтворчості, яка несе в собі відповідальність за долю учнів, колег, країни, власну долю й базується на реальній основі його внутрішніх сил.

Індивідуальна складова учителя включає в себе природну, біологічну та психофізіологічну основи, що складають базову основу його професійної індивідуальності.

Індивідуальність – це критерій душевно-духовного виміру людини, який відповідно до професійної підготовки учителя можна вважати одним з її рівнів.

Індивідуальність учителя унікальна, досить стійка та дає змогу вчителю досягати високих результатів у мінливих умовах оточуючого педагогічного середовища, вона проявляється в авторстві його професійної діяльності, всього педагогічного життя. Суттєвими її проявами є стиль спілкування, рівень управління, освіченість, культура поведінки.

Як індивідуальність, учитель є неповторним суб'єктом діяльності й його індивідуальність розпочинається тоді, коли система «учитель» оволодіває здатністю до самоорганізації, самовдосконалення, саморегуляції, саморозвитку, самовиховання, та інших «само», що виявляються в генеруванні якісно нових його якостей, можливостей, здібностей, розвитку педагогічного таланту, артистизму. Індивідуальність є умовою й водночас однією з характеристик творчості.

У філософії та соціології під творчістю розуміють діяльність, за допомогою якої створюються нові, суспільно значущі матеріальні й духовні цінності [1, 48–67], бо тільки на основі вирішення творчих завдань засвоюється досвід творчої діяльності, і вчитель стає здатним їх вирішувати з новизною, і, як свідчить практика, кожна індивідуальність проходить один і той самий шлях: від відкриття істин, нових для себе, до відкриття особливих істин, і нарешті, до створення істин, нових для всіх.

Переконливою є думка Ю. Г. Фокіна, який у своїх дослідженнях дає таке визначення цьому феномену: творчість – це неформалізований процес створення або виявлення суб'єктом нових відомостей або об'єктів духовної чи матеріальної культури, оснований на мисленні, що виходить за межі відомого, на реалізації власного бачення об'єкта, завдання або проблеми та свідомій відмові від звичних уявлень чи способів [6, 166]. Ці твердження дають змогу виявити основні якості педагогічної творчості як неповторної індивідуальності вчителя: ефективність використання набутого досвіду в нових умовах; гнучкість під час застосування запланованого в невідомих ситуаціях; уміння обґрунтовувати інтуїтивні рішення; уміння фантазувати, бачити ближню, середню та далеку перспективи в роботі; уміння розвивати ідею, реалізовувати її в конкретних умовах; бачення варіантів вирішення проблеми; уміння застосовувати досвід інших, трансформувати рекомендації методичних посібників, теоретичні положення наукових публікацій.

Особливість, своєрідність, неповторність індивідуальності учителя є зовнішніми, частковими й формальними характеристиками. Індивідуальність учителя – це реальність бути самим собою, яка відображає певний ступінь розвитку професіоналізму, майстерності, особистості, розкриває його глибину на рівні духовності: Любов, Добро, Справедливість та інші вічні цінності, загальноприйняті суспільством.

Особистість педагога – це його ставлення до оточуючих, вихованців, колективу, суспільства, тоді як індивідуальність є ставленням до себе, це

внутрішній діалог людини із самою собою, є вираженням його рівня культури. Учитель як індивідуальність живе за власними критеріями, що визначаються смисловими зв'язками, ціннісними орієнтаціями, совістю, вірою. Цінності є глибинним вираженням природи людини, її духовних начал. Усвідомити цінності педагогічної діяльності – половина справи; необхідно ними жити.

Індивідуальність – неповторна своєрідність людини, сукупність тільки їй властивих особливих якостей. Вона проявляється в рисах темпераменту, характері, у специфіці інтересів, в особливостях діяльності та творчості. Кожна особистість відрізняється своїм внутрішнім світом, який визначає її індивідуальність особистості набагато сильніше, ніж її зовнішні й фізичні якості.

Учитель – творча індивідуальність, якій притаманна сформованість творчих здібностей, наявність творчого потенціалу, потреба у творчій праці на користь суспільства з метою самореалізації, самоутвердження, самовизначення; наявність комплексу мотивацій, серед яких мотив творчого самоутвердження є домінуючим; певний рівень творчих досягнень; особистий стиль педагогічної творчості. Індивідуальність учителя повинна бути підтверджена мрією стати професіоналом, сучасним і відомим педагогом, а для цього вчитель повинен постійно підвищувати інтелектуальну активність через постійне емоційне сприйняття процесів педагогічної діяльності, любов до дітей і прагнення їх зрозуміти, захоплення педагогічною діяльність, що виконана з майстерністю; активність у організації цікавого життя дитячого колективу, а також здатність до професійної рефлексії через процеси самопізнання й самоаналізу, що створює креативну особистість.

Індивідуалізація вчителя зорієнтована на унікальність професійного образу вчителя; розширення можливостей особистісного та професійного самовизначення; його творче самовираження. Від педагога очікують не тільки досконалого володіння предметом, який він викладає, а й володіння педагогічною психологією, мистецтвом акторської майстерності. Учитель впливає на учнів яскравістю власної індивідуальності.

Учитель як особистість, має унікальну композицію особистісних особливостей і систему стосунків з оточуючим педагогічним середовищем. Значущими для учителя є такі особистісні якості як мотивація та напрям професійної діяльності, емпатія, толерантність, особисті моральні, духовні й фізичні якості, психологічна грамотність і компетентність, рівень розвитку комунікативних організаційних здібностей, високий інтелект, широка ерудиція та педагогічна інтуїція, веселий оптимістичний характер і гарний смак, артистизм і педагогічна творчість.

Акмеологія визначає індивідуальність як сукупність своєрідних особистісних проявів майстра, у діяльності якого тісно пов'язані між собою фундаментальні знання та практичний досвід роботи. Майстер, що володіє

яскравою індивідуальністю, є лідером у колективі однодумців, новатором у педагогічній діяльності. У нього можуть бути свої шляхи, принципи, методи, форми та прийоми роботи, але він завжди прагне до нових знахідок. У міру індивідуальних особливостей його розвитку: інтелекту, наукового складу розуму, творчого ставлення до педагогічної діяльності, прагнення до самовдосконалення, самореалізаці, професійна діяльність такого вчителя відрізняється від роботи його колег пошуками нових оригінальних підходів і засобів, він проявляє ініціативу, інтелектуальні здібності та глибину знань, чутливість до протиріч, схильність до творчих сумнівів, спроможність відчувати внутрішню боротьбу, спрямовану на позитив змін, почуття новизни, уміння бачити незвичайне у проблемах, постійна спрага до пізнання. Яскравими представниками індивідуальностей серед педагогів є учителі-новатори.

Індивідуальність учителя забезпечує йому авторитет серед учнів – особливу професійну позицію, яка впливає на учнів, дає право приймати рішення, висловлювати судження й давати поради. Посада вчителя – це умова для авторитету, що автоматично його забезпечує. Справжній авторитет опирається на характеристики вчителя як суб'єкта діяльності й на особливості його особистості: демократичний стиль спілкування з учнями, емпатія, спроможність до відкритого спілкування, позитивна Я-концепція та прагнення до внутрішнього зростання.

Сучасний учитель – творча індивідуальність, що якісно змінює себе, знімає свої психологічні бар'єри, переосмислює свої професійні очікування, шукає можливості для розвитку професійно-значущих якостей, виробляє власну педагогічну концепцію. Для творчої діяльності вчителя характерні інноваційна спрямованість і розвиток себе як індивідуальності в процесі творчої діяльності. Учитель розуміє, що без самовдосконалення, саморозвитку індивідуальності неможливие професійне зростання, тому оволодіває новими технологіями та розробляє власні.

Досвід століть, сучасні вимоги до особистості вчителя стверджують, що сучасний учитель повинен глибоко усвідомлювати роль своєї індивідуальної неповторності, ступінь її впливу на людину, яка росте. Усвідомлення високої професійної самоцінності незмінно приводить до народження відчуття відповідальності не тільки за навчальні знання учнів, але й особистий внесок у їх індивідуальний розвиток. У цьому вищий смисл продуктивності його праці.

Законодавством про освіту вчителю розширені межі на свободу та творчість у професійній діяльності, він отримав право авторської модернізації навчальних програм, організації пізнавальної діяльності учнів і їх розвитку за допомогою сучасних форм, методів, засобів і технологій, що витікають із професійної неповторності його особистості й діяльності. Зроблені перші підходи до створення індивідуальних розвиваючих і

навчальних програм для підготовки майбутнього вчителя у вищих навчальних закладах. Але в реальному житті право вчителя на індивідуальну своєрідність частіше залишається нереалізованим. Причин цьому багато, але однією з основних, на нашу думку, є слабка індивідуалізація професійної підготовки вчителя. Ця проблема і стане наступною темою нашого дослідження.

Забезпечення якісного рівня освіти має глибинний характер і потребує розв'язання проблеми підготовки вчителя, який усвідомлює свою соціальну відповідальність, постійно дбає про своє особистісне та професійне зростання, уміє досягти нових педагогічних цілей. Під цим кутом зору роль учителя полягає не лише в тому, щоб забезпечити трансляцію знань, а й бути людиною культури та вселюдських цінностей, провідником ідей державотворення й демократичних змін. Першочерговим стає підготовка вчителя, діяльність якого полягає в умінні організувати навчальний процес як педагогічну взаємодію, спрямовану на розвиток особистості, її підготовку до розв'язання завдань життєтворчості, який стимулює досягнення учнів, використовує особистісно зорієнтовану педагогіку, педагогіку співробітництва, розвитку й саморозвитку. Тобто, опис специфічних якостей і властивостей, які висуває суспільство перед учителем, має конкретно-історичну природу.

Так, на початку ХХ століття, державна освіта в ідеальну модель учителя включала такі якості: фізичне здоров'я; урівноваженість характеру; заповзятість, ініціатива; наявність розвиненої волі; організаторські здібності й навички; достатньо загальна освіта та добре знання свого предмету; прагнення поповнити розумовий багаж новими відомостями й бути в курсі справи; знайомство з основними течіями сучасної рефлексології, педагогіки й методики; знання учнівського колективу; знайомство з методикою свого предмету; соціально-економічна та політична підготовка; інтерес до суспільного життя й активна участь у ньому; ясне та чітке усвідомлення цілей і завдань діяльності; знайомство зі спорідненими формами політико-освітньої роботи; уважне ставлення до учнів; зразкова поведінка вчителя в розумінні дисциплінованості, охайності, колективізму, чуття обов'язку, любов до праці, сумлінності тощо.

Початок ХХІ століття суть учителя як особистості виявляє у процесі визначення позиції у взаємовідносинах з учнями, колегами, членами суспільства, розкривається в життєвих цілях і мотивах, що стоять за ним, у способах поведінки й засобах дії. Провідними у здійсненні педагогічної діяльності є його ціннісні орієнтації, суть яких полягає в його світогляді, у політичних, філософських, моральних переконаннях, принципах поведінки, тобто таких, які забезпечують стійкість особистості, її визначеність і послідовність поведінки, постійність взаємовідносин із соціальним оточенням.

Але головною та постійною вимогою до педагога, є любов до дітей, до педагогічної діяльності, наявність спеціальних знань у тій галузі, якій він навчає дітей, широка ерудиція, педагогічна інтуїція, високорозвинений інтелект, високий рівень загальної культури й моральності, професійне володіння різноманітними методами навчання й виховання дітей, комунікативність, артистичність, весела вдача, гарний смак. Без кожного з перерахованих факторів успішна педагогічна робота неможлива. Усі ці властивості не є вродженими. Вони здобуваються систематичною та завзятою працею, величезною роботою педагога над собою, спрямовані на виявлення індивідуальності.

Особистість, суб'єктність та індивідуальність – це три взаємопоєднані, але різні способи існування, становлення, розвитку, удосконалення вчителя. Становлення вчителя як творчої індивідуальності є складним і тривалим процесом його соціалізації; прийняттям ним соціальних функцій і ролей професії вчителя, норм і правил поведінки; формуванням умінь спілкування з оточуючими; становленням самостійної та відповідальної особистості, яка переформатовує наявну суму знань, умінь, навичок у педагогічні здібності, педагогічну культуру. Становлення індивідуальності вчителя є процесом його самовизначення, виокремленості й відокремленості із загального до універсального, перетворення на унікальність і неповторність. «Тільки виражаючи себе у певній індивідуальній формі, може геній створити істинно художній твір» [4, 553]. Для вчителя це означає, що стати майстром своєї справи може тільки індивідуальність.

Висновки. Специфіка розвитку індивідуальності вчителя полягає в тому, що цей процес являє собою розвиток людини в людині. Єдність суб'єктного, особистісного й індивідуального формує в учителеві індивідуальність, здатність до творчої педагогічної діяльності, оригінальності й неповторності. Найбільш суттєвими характеристиками індивідуальності є створення в собі нового вчителя на основі прагнення відчути й виявити свою творчу сутність, неповторні особливості своєї особистості, своєрідність педагогічного стилю, професіоналізм, бажання стати сучасним і відомим педагогом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балл Г. О. Методологічні засади гуманізації (особистісної орієнтації) професійної діяльності та підготовки до неї / Г. О. Балл // Психологія праці та професійної підготовки особистості : навч. посібн. / за ред. П. С. Перепелиці, В. В. Рибалки. – Хмельницький, 2001. – С. 48–67.

2. Бахтин М. М. К философии поступка / М. М. Бахтин // Работы 20-х годов. – К. : NEXT, 1994. – С. 11–68.

3. Брушгинский А. В. Проблема субъекта в психологической науке / А. В. Брушгинский // Психол. Журн. – 1990. – Т. 12. – № 6. – С. 3–13.

4. Гегель Г. Работы разных лет. – В 2-х т. – Т. 2. – 1973. – С. 533.

5.Гнатюк В. М. Управління системою виховання учнів у позакласній роботі загальноосвітньої школи : дис. … канд. пед. наук : 13.00.01 / В. М. Гнатюк. – К., 2000. – 142 с.

6. Фокін Ю. Г. Преподавание и воспитание в высшей школе: методология, цели и содержание, творчество : учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед. / Ю. Г. Фокін. – М. : Изд. центр «Академия», 2002. – 224 с.

РЕЗЮМЕ

Пшеничная Л. В. Индивидуальность как уникальная самобытность учителя.

Статья раскрывает сущность наиболее важных и взаимосвязанных компонентов, которые определяют индивидуальность учителя. Личностный компонент как система личностных и профессионально значимых взаимоотношений и качеств учителя являются родовыми характеристиками человека, раскрывают его отношение к миру и мира к нему. Эти характеристики постоянно ним усовершенствуются. Ученые утверждают, что личность учителя определяется его трудом, профессиональными способностями, личностными качествами, она ориентирована на духовность – добро, справедливость, свободу, любовь, веру, надежду, достоинство, которые есть принципами его деятельности на протяжении всей жизни.

Субъектный компонент определяет уровень самодетерминации и способ самореализации учителя на профессиональном уровне. Субъктность учителя является социальной реальностью, способом его существования, жизнетворчества, что несет в себе ответственность за судьбу учеников, коллег, страны, собственную судьбу и основывается на реальной почве его внутренних сил.

Индивидуальность – неповторимая уникальность учителя, сочетание только ему присущих качеств, она проявляется в чертах его темперамента, характера, в специфике интересов, в особенностях деятельности и творчества. Становление учителя как индивидуальности – сложный и длительный процесс его самоопределения, выделения из общего до универсального, превращения в уникальность и неповторимость. Для учителя это значит, что стать мастером своего дела может только индивидуальность.

Ключевые слова: *образование, наука, воспитание, компоненты формирование индивидуальности учителя, личность, субъектность, компетентность, опыт, вызовы и задачи, творческая личность, инновационное мышление, самореализация, самодетерминация, личностно ориентированная педагогика, мотивация, коммуникативные способности, манера поведения, учитель-новатор, современный учитель.*

SUMMARY

Pshenychna L. Individuality as a unique identity of a teacher.

Ideas of humanistic paradigm of individuality-oriented education and training are laid in basis of identity formation. Its aim is not to form or even not to educate, but to find, support, develop an individual in a human-being, lay the mechanism of self-realization in him.

Vasyl Kremen.

The present poses unique challenges in education, but most importantly to form a new man, educated, competent, a patriot, a specialist in the chosen sphere. We completely agree with thee scientist V. Hnatyuk who claims that «to educate a citizen, a patriot, a humanist means to prepare the younger person to participate in solving urgent problems and future state». Modern school should complete this mission, because in spite of age, social and political changes the teacher's role in forming the personality remains unchangeable.

The paper reveals the essence of the most important and interrelated components that define the individuality of a teacher. The individuality component as a system of personally and professionally meaningful relationships and properties of a teacher's individuality are generic features of an individual, revealing his attitude to the world and world's treatment of him. These characteristics are being constantly improved by him. The scientists argue that individuality of a teacher is determined by social significance, obtained by him due to his work, professional skills, individual qualities, performance results, he is focused on spirituality – goodness, justice, freedom, love, faith, hope, dignity that constitute the principles of his professional activity and his whole life.

The subjective component defines the level of self-determination and the method of self-realization of a teacher in the professionally meaningful environment. The teacher's subjectivity is a social reality, a way of existence, life creativity that carries responsibility for the students', the colleagues' and country's destinies, for its own destiny and is based on the real basis of its internal forces.

Individuality is an inimitable identity of a teacher, a set of inherent only to him special qualities, it manifests itself in his temperament features, character, interests specificity, in the peculiarities of activity and creativity. The teacher's formation is a complex and long process of his self-determination, separation from the general to the universal, conversion into uniqueness and originality. For the teacher it means that only individuality can become a master of his craft.

The specifics of the individuality of a teacher lies in the fact that this process is the development of a human person. The most significant characteristics of individuality is the creation of a new teacher based on the desire to feel and express their creative nature, the unique features of his personality, originality of pedagogical style, professionalism and desire to become a modern and well-known teacher.

***Key words**: education, science, training, the components of a teacher's individuality formation, individuality, subjectivity, competence, experience, challenges and objectives, a creative personality, an innovative thinking, self-realization, self-determination, individuality-oriented education, motivation, communication skills, a teacher-innovator, a modern teacher.*